

мр *Весна* БИЛБИЈА
Јавно предузеће ПТТ саобраћаја „Србија“, Суботица

ЗАКОН О ВОЛОНТИРАЊУ, 2011. – ЕВРОПСКА ГОДИНА ВОЛОНТИРАЊА

Резиме

У овом раду представљен је Закон о волонтирању Републике Србије (Службени гласник РС, бр. 36/2010) и то: доношење, реулисање појма волонтирања и основних начела, права и обавезе волонтера и организатора волонтирања, појам корисника волонтирања, уговор о волонтирању. У раду су, даље, представљени пројиси за извршење закона, њј. правилници донети од стране Министра за рад и социјалну политику. Затим, иако је посвећена дилемама у погледу појединих законских решења уз осврт на поједина решења из Закона о волонтерству Републике Хрватске и искуства у области волонтирања у овој републици.

Законом о волонтирању уравни систем се уводи облик волонтирања, као пружање услуга за оштећено добро или добро другој особи, добровољно и без накнаде и на тај начин јасно се дефинише разлика у односу на радно ангажовање лица на основу уговора о раду и рада ван радног односа.

Циљ овог рада је учинити значајнијим доношење овог закона у години која је означена као Европска година волонтирања.

Кључне речи: дуторочно волонтирање, краткорочно волонтирање, волонтер, организатор волонтирања, корисник волонтирања, уговор о волонтирању.

I Уводне напомене

Европска година волонтирања је и славље и изазов.

Она слави преданост милиона Европљана који својим несребичним залагањем промовишу солидарност, толеранцију, равноправност, мир, ненасиље, живот у складу са природом; који своје слободно време поклањају другима, о њима брину, брину о животној средини и чувају је, чинећи тако огромну разлику у нашим животима на безброј начина.

Она је и изазов за оне Европљане који не волонтирају.¹ Волонтирајмо.

Уједињене нације су још 2001. године усвојиле Универзалну декларацију о волонтирању и ту су годину прогласиле Међународном годином волонтера. Декларација истиче волонтирање као камен темељац цивилног друштва.² Оно оживотворује најплеменитије аспирације људске врсте – тежње према миру, слободи, сигурности и правди за све људе, које би у ери глобализације, када свет постаје међузависнији и сложенији, нарочито требале бити подржане и оснажене. У протеклих 10 година урађено је много на признавању важности рада волонтера, олакшавању њиховог напора, на умрежавању волонтерских организација и других учесника, на промоцији волонтирања и повећању броја волонтера.

Волонтирање по Универзалној декларацији о волонтирању представља један од основа грађанског друштва и афирмише право човека да се „индивидуално или колективно ангажује, без очекивања материјалне надокнаде“ и тако схваћено, оно заслужује да га свака држава подржи и ову материју адекватно правно уреди.³

У региону, Република Хрватска је то прва учинила. Хрватски сабор је 18.5.2007. године донео Закон о волонтерству. Уз чињеницу да Хрватска хронолошки предњачи у правцу хармонизације са савременим правима високоразвијених земаља, најпре са правним системима земаља Европске уније, разлог што је Хрватска три године пре Србије створила законско окружење које укључује волонтерску инфраструктуру лежи и у томе што се захваљујући активностима организација као што су *Crveni križ* или *Hrvatski Caritas*, волонтерски дух у Хрватској више негује него у Србији или Црној Гори.

1 Интернет адреса: <http://www.osvolonteri.hr/linkovi/2011-europska-godina-volonterstva>, 9.2.2011, стр. 2.

2 Интернет адреса: http://sh.wikipedia.org/wiki/Me%C4%91unarodna_godina_volontera, 7.2.2011, стр. 1.

3 Интернет адреса: http://www.nsch.org.rs/pdf/obrazlozenje_zakona_o_volontiranju.pdf, 9.2.2011, стр. 2.

У Републици Српској Закон о волонтирању донет је 17.7.2008. године.

Закон о волонтерском раду Црна Гора је донела 22.4.2010. године.

II Доношење Закона о волонтирању у Републици Србији

Народна скупштина Републике Србије донела је Закон о волонтирању, који је објављен у „Службеном гласнику РС“ број 36/2010 и који је ступио на снагу осам дана од дана објављивања, тј. 5.6.2010. године. Закон се примењује од 6.12.2010. године, тј. по истеку рока од шест месеци од дана његовог ступања на снагу, с тим да се у истом року донесу и прописи за извршење закона.

Наш правни систем до доношења овог закона није познавао волонтирање као добровољно пружање услуге за опште добро или за добро другог лица без накнаде. Под волонтирањем, у смислу Закона о раду („Службени гласник РС“, бр. 24/05, 61/06 и 54/09), Закона о здравственој заштити, Закона о социјалној заштити и обезбеђивању социјалне сигурности грађана („Службени гласник РС“, бр. 36/91, 79/91, 33/93, 67/93, 46/94, 48/94, 52/96, 29/01, 84/04, 101/05, 115/05), као и у другим посебним законима у појединим областима подразумева се стручно оспособљавање и усавршавање ради обављања приправничког стажа и полагања стручног испита, односно ради обављања специјализације у одређеним професијама (лекари, адвокати, судије и др.) Значај Закона о волонтирању огледа се превасходно у томе што се у правни систем уводи облик волонтирања, као пружање услуга за опште добро или добро другог лица, добровољно и без накнаде, чиме се постиже његово јасно разликовање од радног ангажовања лица на основу уговора о раду и рада ван радног односа. Доношењем Закона о волонтирању обезбеђује се правна заштита волонтера, као и заштита корисника њихових услуга од евентуалне штете која би од те активности могла да настане.

Уз опште уставно начело о солидарности грађана, уставни основ за доношење Закона о волонтирању садржан је у члану 97 тачка 8 Устава Републике Србије, којим је прописано да Република Србија уређује и обезбеђује, између осталог, систем у области радних односа, заштите на раду и друге економске и социјалне односе од општег интереса. Надаље, чланом 18 Устава Републике Србије, јемче се и као таква непосредно примењују људска и мањинска права, зајемчена општеприхваћеним правилима међународног права, потврђеним међународним уговорима и законима, међу којима су за доношење Закона о волонтирању посебно значајни принципи из Опште декларације ОУН о људским правима из 1948. године, Међународног пакта о економским социјалним и култур-

ним правима из 1966. године и Европске конвенција о заштити људских права и основних слобода из 2004. године.

III Појам волонтирања и начела на којима се волонтирање заснива

Овим законом уређују се основни појмови у вези са волонтирањем, начела волонтирања, уговор о волонтирању, права и обавезе волонтера и организатора волонтирања и надзор над применом овог закона. Сви појмови који се користе у мушком роду обухватају исте појмове и у женском роду у складу са законом.⁴

Уз предмет, основне одредбе закона обухватају и значење појмова. Тако, волонтирање јесте организовано добровољно пружање услуге или обављање активности од општег интереса, за опште добро или за добро другог лица, без исплате новчане накнаде или потраживања друге имовинске користи, осим ако овим законом није друкчије одређено.⁵ Израз „услуга“ уместо израза „рад“ више одговара идеји и садржини закона. Слично је и у компаративним прописима о волонтирању, са напоменом да је тачно да у Црној Гори сам закон носи име Закон о волонтерском раду, али је приликом дефинисања појма волонтерског рада наведено да је волонтерски рад добровољно и бесплатно улагање времена, знања и вјештина којима се обављају услуге или активности у корист другог лица или за општу добробит друштва и у даљем тексту закона означава се као волонтерске услуге.⁶

Волонтирање може бити дугорочно волонтирање и краткорочно волонтирање. Дугорочно волонтирање је волонтирање које траје дуже од 10 часова недељно, најмање три месеца без прекида, а волонтирање које траје краће од 10 часова недељно и мање од три месеца без прекида је краткорочно.

Шта није волонтирање?

Волонтирањем се не сматра време проведено на стручном оспособљавању и усавршавању или на практичном раду без заснивања радног односа, у складу са законом; рад ван радног односа, у складу са законом; обављање услуга или активности које је једно лице дужно да пружи другом лицу, у складу са законом; извршавање судских, прекршајних и других одлука надлежних органа; обављање услуга или

4 Закон о волонтирању (*Службени гласник РС*, бр. 36/2010; даље у фуснотама: ЗОВ), чл. 1.

5 ЗОВ, чл. 2.

6 Закон о волонтерском раду (*Службени лист Црне Горе*, бр. 26/2010), чл. 2.

активности које су уобичајене у породичним, пријатељским или судским односима; обављање послова Црвеног крста Србије који су везани за остваривање циљева и задатака у складу са законом и другим прописом; обављање послова и активности у политичким странкама, синдикатима и другим удружењима, који су везани за остваривање циљева и задатака тих организација, односно удружења од стране њихових чланова, у складу са статутом; обављање *ad hoc* активности од општег интереса, за опште добро или за добро трећег лица, које не трају дуже од 10 часова недељно, најдуже 30 дана без прекида или са прекидима, у току календарске године.⁷

Начела волонтирања су: начело солидарности и промовисања волонтирања, начело забране дискриминације, начело заштите корисника волонтирања, начело забране злоупотребе волонтирања, начело заштите омладине и начело бесплатности волонтирања.

У компаративним прописима, Закон о волонтерству Републике Хрватске садржи слична *шемељна начела волонтирања*, а слични су и *основни принцип* волонтирања из Закона о волонтирању у Републици Српској. Можемо приметити да поменута два закона, за разлику од нашег посебно прописују начело транснационалности волонтирања којим регулишу статус међународног волонтера, тј. волонтирање страних држављана или пак, волонтирање домаћих држављана у иностранству.⁸

Начело солидарности и промовисања волонтирања⁹ – солидарност као свест о потреби узајамних одговорности ради остваривања праведнијих односа међу људима и промоција препознатљивости доприноса волонтирања заједно дају један снажан замањ који, посебно међу младима, мења свест људи, побољшава квалитет живота, развија толеранцију, руши предрасуде и негативне стереотипе.

Начело забране дискриминације¹⁰ тиче се самих волонтера и њиховог положаја и забрањује неоправдано прављење разлике или неједнако поступање према волонтерима, док треће начело¹¹ штити положај корисника осигурања, односно лични интегритет и интерес корисника осигурања.

Забрањено је организовање волонтирања у циљу стицања добити и оно којим се замењује рад који обављају лица у складу са прописима

7 ЗОВ, чл. 3.

8 Закон о волонтерству (*Народне новине РС*, бр. 58/2007; даље у фуснотама: ЗОВ РХ), чл. 17; Закон о волонтирању (*Службени гласник Републике Српске*, бр. 73/2008), чл. 17.

9 ЗОВ, чл. 5.

10 ЗОВ, чл. 6.

11 ЗОВ, чл. 7.

у раду.¹² Волонтирање, видели смо, није време проведено на стручном оспособљавању и усавршавању или на практичном раду без заснивања радног односа, нити рад ван радног односа, али то поготово није рад на који би се требали применити прописи о раду и сматра се злоупотребом поступање које је с тим у супротности. Само на малолетне волонтере и лица између навршене 18. и 21. године живота примењују се прописи у вези са радом и то они који се односе на заштиту ових лица на раду, а све у складу са начелом заштите омладине.¹³

Од највећег практичног значаја је начело бесплатности волонтирања.¹⁴ Приликом одређивања појма волонтирања, утврђено је да волонтер нема право на новчану накнаду или другу имовинску корист за волонтирање. При томе, новчаном накнадом или имовинском користи не сматра се накнада трошкова волонтирања за радну одећу и средства и опрему за личну заштиту волонтера, за путовања, смештај и исхрану волонтера и других трошкова који настану у вези са извршавањем волонтерских услуга и активности, за лекарске прегледе обезбеђене за потребе волонтирања, за обуке за обављање волонтерских услуга и активности, за премије осигурања исплаћене за случај повреде или професионалне болести током волонтирања, односно новчане накнаде у сврху осигурања од одговорности за штету насталу код организатора волонтирања или трећег лица, за исплату џепарца код дугорочног волонтирања, чији месечни износ не може бити већи од 30% од нето износа минималне месечне зараде за пуно радно време у Републици Србији (исплата џепарца утврђује се уговором о волонтирању).

IV Субјекти волонтирања: волонтер, корисник волонтирања и организатор волонтирања

Волонтер, корисник волонтирања и организатор волонтирања су субјекти, актери овог Закона о волонтирању. Законом су регулисана њихова права, њихове обавезе, њихова посебна заштита.

1. Волонтер

Волонтер може бити домаће или страно физичко лице, као и лице без држављанства (последња два то могу учинити у складу са законом и потврђеним међународним уговорима¹⁵).

12 ЗОВ, чл. 8.

13 ЗОВ, чл. 9.

14 ЗОВ, чл. 10.

15 ЗОВ, чл. 13.

Надаље, волонтирање може да обавља лице које има најмање 15 година живота, с тим да лице млађе од 18 година може да волонтира уз писмену сагласност родитеља или старатеља, док лице млађе од 15 година може бити укључено у обављање васпитно-образовних волонтерских активности, у складу са прописима о образовању и васпитању и ратификованим међународним конвенцијама. Волонтери не могу радити на пословима који су опасни по живот и здравље или се обављају у условима опасним за живот и здравље.¹⁶

Волонтер има права и има дужности.

а) Права волонтера

Волонтер има право да буде упознат са условима волонтирања, услугама и активностима које ће обављати, правима која му припадају на основу закона, других прописа и општих аката организатора волонтирања; да у писаном облику, на свој захтев, добије опис волонтерске услуге или активности; да буде упознат са кодексом понашања, односно етичким правилима понашања која су прописана у делатностима у којима се обавља волонтирање. Надаље, волонтер има право на одговарајуће оспособљавање, ако је такво оспособљавање потребно за обављање волонтерских услуга и активности, на стручну помоћ и подршку током волонтирања, на накнаду уговорених трошкова насталих у вези са волонтирањем, на безбедне и здраве услове рада и средства и опрему за личну заштиту, у складу са природом волонтерских услуга и активности које обавља, да се упозна са опасностима и штетностима која су вези са волонтерским услугама и активностима које обавља, на одмор у току волонтирања и дневни одмор, у уговореном трајању, на заштиту приватности и личних података, да буде консултован при одлучивању о начину обављања волонтерске услуге и активности, као и друга права одређена овим законом и уговором о волонтирању.¹⁷

Волонтер је посебно заштићен одредбом да се волонтирањем у складу са овим законом не губе права по основу незапослености.¹⁸ Ова недвосмислена одредба значајна је за положај волонтера и још једном је волонтирање „удаљила“ од радног односа.

б) Обавезе волонтера

Истовремено, волонтер је дужан да волонтира у складу са законом, уговором о волонтирању и упутствима организатора волонтирања,

16 ЗОВ, чл. 11.

17 ЗОВ, чл. 21.

18 ЗОВ, чл. 17.

да пружа услуге лично и непосредно у складу са правилима струке и професионалне етике, када пружање услуге захтева стручна знања, да обавести организатора волонтирања о битним околностима које утичу или би могле да утичу на обављање волонтерских услуга и активности или које угрожавају његов живот или здравље, односно живот или здравље лица с којима долази у контакт за време волонтирања; да чува службену тајну и поверљиве, личне податке о кориснику волонтирања и има дужност да одбије волонтирање које није у складу са законом или уговором о волонтирању.¹⁹

У вези са обавезом волонтера да волонтира у складу са упутствима организатора волонтирања, закон посебно прописује да волонтер није дужан да их поштује ако извршавање упутства може да угрози његов живот и здравље, живот и здравље корисника волонтирања или другог лица, затим ако је упутство за њега, за корисника или друго лице морално неприхватљиво и ако је упутство у супротности са законом или уговором о волонтирању. Што се тиче упутства које може да проузрокује штету волонтеру, кориснику волонтирања или трећем лицу, волонтер је дужан да на то писменим путем упозори организатора волонтирања, у ком случају ће се и ослободити одговорности за проузроковану штету.²⁰

2. Корисник волонтирања

Корисник волонтирања може бити физичко лице, затим то може бити правно лице чији основни циљ није стицање добити и корисник волонтирања може бити организатор волонтирања чији основни циљ није стицање добити.²¹

Ако су корисници волонтирања посебно осетљиве групе, закон их је посебно заштитио. Тако, предвиђено је да је организатор волонтирања дужан да поступа са посебном пажњом приликом избора и обуке волонтера ако су корисници волонтирања деца, особе са инвалидитетом, стара лица, лица којима је неопходна помоћ и нега другог лица, болесне особе или особе које су потпуно или делимично лишене пословне способности. Уз то, волонтирање са наведеним корисницима не могу да обављају лица којима је изречена мера безбедности обавезног психијатријског лечења или обавезног лечења наркомана или алкохоличара или забране вршења позива, делатности и дужности, која је у вези са делатношћу волонтирања; правоснажно осуђена лица за кривично

19 ЗОВ, чл. 22.

20 ЗОВ, чл. 23.

21 ЗОВ, чл. 14 ст. 5.

дело против живота и тела, против слобода и права грађана, против полне слободе, против брака и породице, против здравља људи; као и лица која су у потпуности или делимично лишена пословне способности или родитељског права и лица према којима су изречене мере због насиља у породици.²²

3. Организатор волонтирања

Организатор волонтирања може бити правно лице чији основни циљ, у складу са оснивачким актом, није стицање добити.²³

Организатор волонтирања може бити привредно и јавно предузеће под одређеним условима, односно ако организује волонтирање за опште добро, односно добро другог лица на пословима ван делатности привредног друштва, односно јавног предузећа; ако се обављањем волонтерских услуга и активности не стиче добит и ако волонтирање не замењује рад запослених и других радно ангажованих лица у привредном друштву, односно јавном предузећу.²⁴ У том случају, привредно друштво, односно јавно предузеће дужно је да припреми програм волонтирања и сагласност министарства надлежног за рад на програм волонтирања. Програм треба да садржи податке о организатору и кориснику волонтирања, месту обављања и трајање волонтирања, планирани број волонтера, опис волонтерских услуга и активности, податке о оспособљавању за волонтере. Привредно друштво, односно јавно предузеће има обавезу да уз програм достави и своје податке, тачније извод из регистра привредних субјеката, правилник о организацији и систематизацији, а на захтев министарства и документацију којом доказује да испуњава прописане услове да буде организатор волонтирања. Министарство је дужно да одлучи о давању сагласности на програм у року од 15 дана од дана пријема програма, односно допуне документације, уколико је тражена.²⁵

За правно лице које испуњава све услове да буде организатор волонтирања, закон је прописао његове обавезе као организатора волонтирања и одговорност за штету.

Организатор волонтирања је дужан да обезбеди волонтеру безбедност и здравље током обављања волонтерских услуга и активности, у складу са законом; изда волонтеру потврду о обављеном волонтирању, на његов захтев; обезбеди средства за обављање волонтерских услуга и активности; обезбеди тајност личних података волонтера и заштиту

22 ЗОВ, чл. 12.

23 ЗОВ, чл. 4 ст. 2.

24 ЗОВ, чл. 4 ст. 3; чл. 14 ст. 1 тач. 1–3.

25 ЗОВ, чл. 14.

приватности и друге услове за волонтирање и права волонтера прописана законом или уговором о волонтирању. Што се тиче потврде о волонтирању, иста се издаје на захтев волонтера даном престанка волонтирања, може бити у облику књижице (волонтерска књижица) и садржи личне податке о волонтеру, кориснику и организатору волонтирања, кратак опис волонтерских услуга и активности, њихово трајање, те податке о оспособљавању волонтера током волонтирања. Организатор волонтирања одговара за тачност података уписаних у потврду о волонтирању, а њену садржину и изглед ближе прописује министар надлежан за послове рада.²⁶

Организатор волонтирања има додатну обавезу у случају када су корисници волонтирања посебно осетљиве групе (деца, особе са инавалдитетом, стара лица и др.): дужан је да организује оспособљавање волонтера за рад са оваквом групом корисника волонтирања, када је такво оспособљавање потребно за обављање волонтерских услуга и активности.²⁷

Организатор волонтирања дужан је да волонтера осигура за случај повреде и професионалног обољења током волонтирања, када се ради о дугорочном волонтирању и ако је тако уговорено.²⁸ Надаље, организатор волонтирања је одговоран за штету коју проузрокује волонтер кориснику или трећем лицу у вези са вршењем волонтерске услуге или активности, али има право да надокнађену штету захтева од волонтера, уколико је овај штету проузроковао намерно или крајњом непажњом. На утврђивање постојање штете, њену висину, околности под којима је настала, одговорност и начин накнаде, сходно се примењују прописи о раду. Ако, пак, волонтер претрпи штету у вези са волонтирањем, организатор волонтирања је у обавези да је накнади волонтеру, осим ако је штета настала крајњом непажњом волонтера.²⁹

V Уговор о волонтирању

Предмет овог закона је само уговорно – двострано и формално – добровољно пружање услуга без накнаде. У питању је регулисање посебног, до сада неименованог уговора.³⁰

26 ЗОВ, чл. 25.

27 ЗОВ, чл. 26.

28 ЗОВ, чл. 27.

29 ЗОВ, чл. 24.

30 Интернет адреса: http://www.nsch.org.rs/pdf/obrazlozenje_zakona_o_volontiranju.pdf, 9.2.2011., стр. 4.

Дакле, волонтирање се обавља на основу уговора о волонтирању који закључују организатор волонтирања и волонтер. Писмена форма овог уговора обавезна је код дугорочног волонтирања, затим у случају када је волонтер малолетан, страни држављанин, лице без држављанства и држављанин републике Србије који волонтира у иностранству, ако организатор волонтирања има седиште у Републици Србији, те када су корисници осигурања посебно осетљиве групе (деца, особе са инвалидитетом, стара лица и др.), као и када писмену форму уговора захтева волонтер, организатор волонтирања или корисник волонтирања.³¹

Битни елементи уговора о волонтирању су подаци о волонтеру (име, презиме, пребивалиште, односно боравиште), о организатору волонтирања, кориснику волонтирања, самом волонтирању (место, трајање, опис волонтерских услуга и активности), подаци о оспособљавању за волонтирање, трошковима волонтирања и начину њихове накнаде, о другим правима и обавезама волонтера, организатора или корисника волонтирања. Ни код регулисања битних елемената уговора, није изостала нарочита пажња за случај да су корисници волонтирања посебно осетљиве групе (деца, особе са инавалдитетом, стара лица и др.): организатор волонтирања је обавезан у том случају да прибави потврду надлежног органа, која не може бити старија од шест месеци, да код волонтера не постоје сметње за рад са овом групом корисника волонтирања.³²

Како престаје уговор о волонтирању?

Волонтер може у свако доба да раскине уговор о волонтирању на начин прописан за његово закључивање без обавезе да за то наведе разлог.³³

Могућност да раскине уговор о волонтирању има и друга уговорна страна – организатор волонтирања. Кад престане потреба за волонтирањем, ако не може да обезбеди услове за даље волонтирање, ако волонтер не испуњава уговорене обавезе, ако волонтер својим активностима угрожава корисника волонтирања, као и другим случајевима одређеним уговором о волонтирању, организатор волонтирања може да раскине уговор о волонтирању.³⁴

Уговор о волонтирању свакако престаје истеком времена на који је закључен или испуњењем уговорне обавезе; споразумом уговорних страна; једностраним раскидом уговора; даном правоснажности одлуке о наступању сметњи за рад са посебно осетљивом групом корисника

31 ЗОВ, чл. 15.

32 ЗОВ, чл. 18.

33 ЗОВ, чл. 20 ст. 1.

34 ЗОВ, чл. 20 ст. 2 тач. 1–5.

волонтирања; када се родитељ или старатељ малолетног лица не сагласи са наставком волонтирања и у другим случајевима одређеним уговором о волонтирању.³⁵

VI Правилници

Закон о волонтирању се примењује по истеку рока од шест месеци од дана његовог ступања на снагу, с тим да се у истом року донесу и прописи за извршење закона. У складу са тим, 6.12.2010. године ступила су на снагу три подзаконска прописа које је, ради спровођења закона, донео Министар рада и социјалне политике. У „Службеном гласнику РС“, бр. 92/2010 објављени су Правилник о садржини и изгледу потврде о волонтирању, Правилник о садржини и начину вођења евиденције о волонтирању и подношењу извештаја о волонтирању и Правилник о начину вођења евиденције о организаторима волонтирања.

Према Правилнику о садржини и изгледу потврде о волонтирању, потврда о волонтирању носи назив „Потврда о обављеном волонтирању“³⁶ и садржи податке о организатору волонтирања, личне податке о волонтеру, податке о крајњем кориснику волонтирања, кратак опис и место волонтерских услуга и активности, трајање волонтирања, податке о оспособљавању волонтера током волонтирања, затим број и датум потврде, те потпис и печат овлашћеног лица.³⁷ Овлашћено лице је организатор волонтирања и издавање ове потврде је његова дужност.

Уз садржину и изглед потврде о волонтирању, овим Правилником уређена је и волонтерска књижица, њен изглед и садржина.³⁸

Још једна дужност организатора волонтирања: организатор волонтирања дужан је да води евиденцију о волонтирању.

Ова обавеза почиње првим даном волонтирања, дакле почев од дана почетка обављања волонтирања, а престаје даном престанка волонтирања.³⁹

Према Правилнику о садржини и начину вођења евиденције о волонтирању и подношењу извештаја о волонтирању, организатор волонтирања води евиденцију и о краткорочном и о дугорочном волонтирању.

Евиденција о краткорочном волонтирању садржи опис програма волонтирања, односно волонтерских услуга и активности, област у

35 ЗОВ, чл. 19.

36 Правилник о садржини и изгледу потврде о волонтирању, чл. 3.

37 Правилник о садржини и изгледу потврде о волонтирању, чл. 2.

38 Правилник о садржини и изгледу потврде о волонтирању, чл. 4.

39 ЗОВ, чл. 28 ст. 4.

којој се програм волонтирања обавља и место обављања волонтерских услуга и активности, затим трајање програма волонтирања, односно волонтерских услуга и активности, те укупан број ангажованих волонтера. Евиденција о дугорочном волонтирању, уз ове податке, садржи податке који се односе на податке о волонтеру (име и презиме, датум рођења, ЈМБГ, место пребивалишта, односно боравишта и др.), податке о кориснику волонтирања (назив и седиште правног лица или назнаку да се ради о физичком лицу) и крајњем кориснику волонтирања (нпр. културно, добро, природно добро, жене, деца, Роми и др.), податке о оспособљавању волонтера током волонтирања, области у којој су волонтерске услуге и активности обављене, те друге податке од значаја за волонтирање.⁴⁰

Уз вођење евиденције, организатор волонтирања има обавезу да поднесе извештај о волонтирању. Извештај о волонтирању подноси сваки организатор волонтирања који је у извештајном периоду организовао волонтирање. Попуњава се у два примерка од којих један задржава сам организатор волонтирања, а други доставља министарству надлежном за рад. Подаци садржани у извештају о волонтирању одговарају подацима из евиденције о волонтирању.⁴¹ Организатор волонтирања дужан је да министарству достави извештај о волонтирању најкасније до 31. марта текуће године за претходну годину.⁴²

Евиденцију о самим организаторима волонтирања води министарство надлежно за рад и то на основу пријаве за упис у евиденцију о организаторима волонтирања.⁴³

Пријава се подноси приликом првог организовања волонтирања и садржи податке о организатору волонтирања (назив и седиште, број телефона, шифра делатности, број и датум регистрације код надлежног органа, врста волонтирања) и податке о програму волонтирања (област у којој се организује програм волонтирања, опис програма волонтирања и период његовог организовања).⁴⁴

У евиденцију министарства уписују се подаци из пријаве, редни број, датум уписа. Министарство доставља обавештење организатору волонтирања о извршеном упису, а свака измена података из пријаве

40 Правилнику о садржини и начину вођења евиденције о волонтирању и подношењу извештаја о волонтирању, чл. 2.

41 Правилнику о садржини и начину вођења евиденције о волонтирању и подношењу извештаја о волонтирању, чл. 5, 7.

42 ЗОВ, чл. 30 ст. 1.

43 Правилник о начину вођења евиденције о организаторима волонтирања, чл. 2.

44 Правилник о начину вођења евиденције о организаторима волонтирања, чл. 3 ст. 1–2.

пријављује се, уз доказе о насталој промени, у року од 15 дана од дана наступања промене, ради уписа у евиденцију.⁴⁵

На основу пријаве организатора волонтирања, надлежно министарство врши брисање подносиоца пријаве из евиденције и обавештава га о извршеном брисању.⁴⁶

VII Дилеме

На пропусте у Закону о волонтирању и потребу да се исти допуни, најбоље ће указати примена у пракси.

Како је Закон тек почео да се примењује, прве дилеме и критике у вези са одређеним решењима, потичу од оних који су се до сада на различите начине бавили волонтирањем, нпр. невладине организације. Поједини недостаци могу да се уоче постављањем питања да ли је донети закон у духу релевантних међународних докумената, те анализом и упоређивањем појединих решења са решењима које су усвојиле друге земље, нпр. Република Хрватска.

Први и најчешћи приговор тиче се усвојеног концепта свеобухватног законског регулисања волонтирања, дугорочног и краткорочног.⁴⁷ Овом свеобухватношћу, волонтирање губи карактер приватно-правног односа, а добија карактер јавно-правног и радно-правног односа. Наиме, волонтирање је по својој природи добровољна и приватна иницијатива грађана која подразумева минималну законодавну иницијативу. Замислимо акцију „Очистимо Србију“, у којој треба повремено да учествује стотине малолетних ученика, средњошколаца-волонтера, а организатор волонтирања, при свакој од једнодневних акција чишћења, има обавезу да са сваким од волонтера закључи уговор о волонтирању,⁴⁸ води евиденију о краткорочном волонтирању, изда потврду о краткорочном волонтирању на захтев волонтера и на крају поднесе извештај о волонтирању надлежном министарству!⁴⁹

Овакав концепт свеобухватног законског регулисања волонтирања, тачније посебно законско регулисање и краткорочног волонтирања,

45 Правилник о начину вођења евиденције о организаторима волонтирања, чл. 4–5.

46 Правилник о начину вођења евиденције о организаторима волонтирања, чл. 6.

47 Интернет адреса: <http://www.gradanske.org/page/news/sr.html?view=storysid=1327§ionId=1>, 14.2.2011.

48 Волонтирање јесте краткорочно, али је волонтер малолетан, те је писмена форма обавезна. ЗОВ, чл. 15.

49 Интернет адреса: [http://www.gradjanske.org/admin/article/download/files/AMANDMANI%2520NA%2520PREDLOG%2520ZAKONA%2520O%2520VOLONTIRANJU%2520\(1\).doc%3Fid%3D506](http://www.gradjanske.org/admin/article/download/files/AMANDMANI%2520NA%2520PREDLOG%2520ZAKONA%2520O%2520VOLONTIRANJU%2520(1).doc%3Fid%3D506), 23.2.2011, стр. 1.

није у духу са резолуцијама Генералне скупштине Уједињених нација бр. 56/38 (2001) и 57/106 (2003) о промоцији волонтирања и Препоруци Савета Европе бр. 1496 (2001) о међународној години волонтирања, која изричито позива земље чланице да уклоне правне препреке за развој волонтирања.⁵⁰ У Републици Хрватској, предмет посебне законске регулативе је превасходно дугорочно волонтирање, док се на краткорочно волонтирање примењују општа правила облигационог права која уређују питање одговорности организатора јавног окупљања.⁵¹

У пракси није немогуће да би ово решење Закона о волонтирању могло имати негативне последице на промовисање и стимулисање културе волонтирања у Србији.

Још једно законско решење не иде у корист стимулисања културе волонтирања у Србији: ограничење према коме волонтирање не може да обавља лице које нема најмање 15 година живота. Лице млађе од 15 година само може, у складу са прописима о образовању и васпитању и ратификованим међународним конвенцијама, бити укључено у обављање васпитно-образовних волонтерских активности. Последица наведеног ограничења је елиминисање волонтирања у основној школи. Управо основна школа има највише могућности да код младих људи развије културу волонтирања.

Закон је предвидео још једно ограничење у погледу тога ко може бити волонтер: ако су корисници волонтирања деца, особе са инвалидитетом, стара лица, лица којима је неопходна помоћ и нега другог лица, болесне особе или особе које су потпуно или делимично лишене пословне способности волонтирање, волонтирање, између осталих, не могу да обављају лица која су у потпуности или делимично лишена пословне способности. Практици појединих невладиних организација није страна да ментално недовољно развијене особе волонтирају са особама које су сличне њима или су у тежем положају.⁵² Надаље, један број особа са инвалидитетом је због физичког, а не менталног инвалидитета делимично или потпуно лишено пословне способности, а ова одредба закона их дискриминише.⁵³

50 Интернет адреса: [http://www.gradjanske.org/admin/article/download/files/AMANDMANI%2520NA%2520PREDLOG%2520ZAKONA%2520O%2520VOLONTIRANJU%2520\(1\).doc%3Fid%3D506](http://www.gradjanske.org/admin/article/download/files/AMANDMANI%2520NA%2520PREDLOG%2520ZAKONA%2520O%2520VOLONTIRANJU%2520(1).doc%3Fid%3D506), 23.2.2011, стр. 1–2.

51 Интернет адреса: [http://www.gradjanske.org/admin/article/download/files/AMANDMANI%2520NA%2520PREDLOG%2520ZAKONA%2520O%2520VOLONTIRANJU%2520\(1\).doc%3Fid%3D506](http://www.gradjanske.org/admin/article/download/files/AMANDMANI%2520NA%2520PREDLOG%2520ZAKONA%2520O%2520VOLONTIRANJU%2520(1).doc%3Fid%3D506), 23.2.2011, стр. 2.

52 Интернет адреса: http://www.rtv.rs/sr_ci/sport/ozakonjenje-volontiranja-pod-kritikom-nvo_194292.html, 1.2.2011.

53 Интернет адреса: <http://www.gradanske.org/page/news/sr.html?view=storysid=1327§ionId=1>, 14.2.2011.

Друга врста недостатака овог закона тиче се обавеза које стоје на страни организатора волонтирања и које би могле додатно погоршати амбијент за волонтирање.

Наиме, организатор волонтирања је дужан да почев од првог дана обављања волонтирања, до дана престанка обављања волонтирања води евиденцију о волонтирању, како дугорочном, тако и краткорочном. Увидом у Правилник о садржини и начину вођења евиденције о волонтирању и подношењу извештаја о волонтирању, можемо приметити које све податке евиденција садржи. Наметање ове опште обавезе тражи од организатора волонтирања да се додатно временски ангажује, компликује процес волонтирања, није немогуће ни стварање додатних материјалних трошкова за организатора волонтирања. Ако се организатор волонтирања са својством правног лица оглуши о ову обавезу, казниће се за прекршај новчаном казном од 100.000,00 до 500.000,00 динара.⁵⁴ Одговорно лице у правном лицу и одговорно лице у државном органу, органу територијалне аутономије и јединице локалне самоуправе, за исти прекршај казниће се новчаном казном од 10.000,00 до 100.000,00 динара.⁵⁵ Ови износи су за велики број организатора волонтирања превелики. Ако знамо да организатор волонтирања може бити правно лице чији основни циљ, у складу са оснивачким актом, није стицање добити, а привредно и јавно предузеће под одређеним условима, онда је за ове прве сасвим могуће да прописане новчане казне буду разлог да одустану од организовања волонтирања. Једно од алтернативних решења је установљавање обавезе вођења евиденције о волонтирању у случају када су корисници волонтирања посебно осетљиве (и прецизно дефинисане) друштвене групе.⁵⁶

Исте новчане казне предвиђене су за организатора волонтирања, ако у складу са законом, не пријави организовање волонтирања или ако не достави извештај министарству. Извештаји се подносе на годишњем нивоу. Истина је да у Републици Србији не постоје поуздани подаци о волонтерским активностима и да су поменути извештаји неопходни како би држава могла да их прати. Дакле, потпуно је оправдан интерес државе за праћење рада организатора волонтирања. С друге стране, сем мера усмерених на новчано кажњавање, у случају непоштовања прописаних обавеза, држава није прописала овим законом ни једну меру или новчано давање које ће стимулисати организаторе волонтирања и допринети развоју волонтеризма.

Добро би било да пракса оповргне стављене приговоре.

54 ЗОВ, чл. 32 ст. 1 тач. 9.

55 ЗОВ, чл. 32 ст. 3.

56 Интернет адреса: [http://www.gradjanske.org/admin/article/download/files/AMANDMANI%2520NA%2520PREDLOG%2520ZAKONA%2520O%2520VOLONTIRANJU%2520\(1\).doc%3Fid%3D506](http://www.gradjanske.org/admin/article/download/files/AMANDMANI%2520NA%2520PREDLOG%2520ZAKONA%2520O%2520VOLONTIRANJU%2520(1).doc%3Fid%3D506), 23.2.2011, стр. 3.

VIII Волонтерство у Републици Хрватској

Приликом разматрања начина регулисања волонтирања у нашем закону, указано је на поједине разлике са законским решењима у Закону о волонтерству Републике Хрватске. Већи значај од одговора на питање да ли је усвојено законско решење појединог питања или односа хрватског Закона о волонтерству боље од начина на које је то питање/однос регулисано у Закону о волонтирању Републике Србије или Републике Српске или у Црној Гори, има чињеница да је у Републици Хрватској већ четири године област волонтирање законски регулисана.

До 2007. године, када је донет Закон о волонтерству, у Хрватској није било систематског праћења, нити вођења евиденције о волонтерима. Међутим, ситуација је данас знатно другачија: база волонтера у Загребу, али и у остала три регионална центра (Сплиту, Ријеци и Осиеку) сваким је даном све већа. У поређењу са стањем од пре пет година, напредак је очигледан, али то је још увек далеко испод европског или светског просека.

Наиме, у Хрватској волонтира само 5% грађана, према истраживању Националне закладе, док је Институт Иво Пилар дошао до нешто оптимистичнијег броја од 10,7%. Већина грађана се на волонтерски ангажман одважи само пар пута годишње, што је у односу на 3,5 сати недељно колико амерички тинејџер проведе у волонтирању – поражавајуће мало.⁵⁷ У Европској унији, волонтирање је најраспрострањеније у Аустрији, Холандији, Шведској и Великој Британији где је више од 40% одраслих особа укључено у волонтерске активности; у Француској је то 20–29%, а свега 10% одраслих волонтира у Бугарској, Грчкој, Италији.⁵⁸

Према подацима Волонтерског центра Загреб, у неким деловима Хрватске се више волонтира, а у другима уопште нема волонтера. Волонтерски рад је био резервисан за особе с довољно новца које могу себи приуштити да раде, а не примају плату, али су напори на промоцији волонтирања дали резултате. Сем што волонтирање, тј. улагање свог времена, знања и вештине у волонтерски рад, помаже волонтерима да се осећају кориснима и тако добију позитивне вредности које су често вредније од новца, волонтирање може помоћи у смањењу негативних последица незапослености. Активно укључивање у заједницу и изградњу професионалног статуса, лично и стручно ће оснажити појединца, осигурати ширење пословних контаката незапосленима и неретко довести до радног места.⁵⁹

57 Интернет адреса: <http://www.vcst.info/volonterstvo/volontiranje-ublaava-posljedice-nezaposlenosti.html>, 7.7.2010.

58 Интернет адреса: http://www.matis.hr/vijesti_ostalo.php?id=2890, 24.1.2011.

59 Интернет адреса: <http://www.vcst.info/volonterstvo/volontiranje-ublaava-posljedice-nezaposlenosti.html>, 7.7.2010.

1. Државна награда за волонтирање

Државна награда за волонтирање највише је признање што га Република Хрватска додељује за волонтирање, допринос промицању волонтерства и друге волонтерске активности и додељује се волонтерима и организаторима волонтирања као годишња награда. Средства за додељивање награде и материјалне трошкове сваке се године осигуравају у прорачуну Републике Хрватске и воде се на рачуну Министарства.⁶⁰

Дакле, државна награда за волонтирање додељује се од 2007. године и највише је признање које се у Хрватској додељује за волонтерска постигнућа у категорији физичког лица – волонтер године и категорији правног лица – организатор волонтирања. Те 2007. године, волонтерка Зденка Марасовић из Триља добила је државну награду. На дан када је добила награду, Зденка је 18 година волонтирала у Заједници бивших овисника Сепасоло. Награда за организатора волонтирања припала је Удрузи за рад са младима Бреза из Осијека. Следеће, 2008. године, награђени организатор волонтирања је Дом за психички болесне одрасле особе Турнић из Ријеке, а 2009. године државну награду добила је Удруга за рад с дјецом и младима Звоно из Белишћа. Наравно, у 2008. и 2009. години додељене су Државне награде и волонтерима, физичким лицима.⁶¹

Сличну меру подршке и награђивања наш Закон о волонтирању није предвидео.

2. Корпоративно волонтирање

Корпоративно волонтирање представља организовану подршку волонтирању од стране профитних организација за своје запослене. У економски развијеним земљама није реткост да компанија својим запосленицима омогућава обављање волонтерског рада, чак и у радно време. На тај начин стварају се мотивисани тимови, кључни за пословни успех и ствара се слика компаније као одговорног социјалног партнера. У практичном смислу, потребно је информисати и подржати запослене, односно омогућити флексибилније радно време, увести систем награђивања волонтерски активних запослених и др. Корпоративно волонтирање могло би бити алтернатива излетима, спортским активностима, када запослени уместо нпр. *paintball*-а могу провести време у уређивању школских дворишта или пружању свог пословног знања разним удружењима (које би иначе тешко такву услугу могле платити).⁶²

60 ЗОВ РХ, чл. 24.

61 Интернет адреса: http://www.matis.hr/vijesti_ostalo.php?id=2890, 24.1.2011.

62 Интернет адреса: <http://www.vcst.info/volonterstvo/volontiranje-ublaava-posljedice-nezaposlenosti.html>, 7.7.2010.

Новембра месеца 2008. године, Интернет портал у Хрватској, *MoјPosao*, спровео је истраживање о корпоративном волонтирању у Хрватској на узорку од преко 400 запослених и преко 80 послодаваца. На питање постоји ли организовано корпоративно волонтирање у њиховом предузећу, само 12% послодаваца и запослених је одговорило потврдно. Испитаници који су запослени у фирмама где је организовано корпоративно волонтирање, изјавили су да се оно најчешће организује у сврху прикупљања новца и подучавања (34%), следе послови поправке и одржавања (32%), затим дружења и сличне активности (30%). У овом истраживању, као предност корпоративног волонтирања послодавци су истакли развијање тимског духа, подизање задовољства код запослених због сазнања да су неком помогли, док у много мањој мери сматрају да корпоративно волонтирање подиже углед и пословни имиџ преузећа. Као препреку за организовање корпоративног волонтирања, обе групе испитаника навеле су недостатак подршке и информација.⁶³

Слично истраживање није изнова рађено, али обзиром на привредни амбијент данашњице, тешко да је дошло до знатнијег помака. И у Србији и у Хрватској, води се свакодневна борба за радно место, запослени раде са минималном или никаквом зарадом и неретко се налазе у положају „принудних волонтера“. Организовано корпоративно волонтирање тренутно нема светлу будућност, реалније су појединачне и *ad hoc* акције запослених и њихових послодаваца.

IX Закључак

Новим Законом о волонтирању у Републици Србији област волонтирања је регулисана правним прописом, законом. Регулисан је уговор о волонтирању и дефинисана разлика од радног ангажовања лица на основу уговора о раду и рада ван радног односа. Волонтери су заштићени. О њима и њиховом ангажовању води се евиденција. То што је добровољно пружање услуге или обављање активности од општег интереса, за опште добро или за добро другог лица, на овај начин регулисано и признато, има и следећу добру последицу: волонтер ће моћи да своје волонтирање уврсти у радну биографију и тај свој ангажман по потреби поткрепи доказима. У недостаку радног искуства, послодавац ће ценити његов волонтерски ангажман и искуство.

Иако су поједине земље у региону раније законски регулисале ову област волонтирања, добра је ствар што се доношење, тачније почетак примене нашег Закона о волонтирању поклапа са Европском годином волонтирања. Србија неће бити усамљена у промоцији и истицању предности волонтирања, већ ће се придружити једном лепом и, надамо се, масовном европском покрету.

63 Интернет адреса: http://www.matis.hr/vijesti_ostalo.php?id=2890, 24.1.2011.

Mag. Vesna BILBIJA

Public Enterprise of PTT Communications “Serbia”, Subotica

LAW CONCERNING VOLUNTEERING, 2011 – EUROPEAN YEAR OF VOLUNTEERING

Summary

The Parliament of the Republic of Serbia has passed the Law concerning volunteering (“Službeni glasnik RS”, No. 36/2010) which came into effect eight days after its publication, 5th June, 2010. The Law is being applied after the six month period, starting on the day of its coming into effect. During that same period, the regulations concerning the implementation of the Law should be passed. Before this Law was passed, our legal system did not recognize volunteering as willingly provided services for public welfare or the welfare of an individual without compensation. The subject of this Law is only contractual – bilateral and formally – willing provision of services without compensation. It concerns the regulation of a particular, so far unnamed contract. The application of the Law in practice shall be the best way to show the lapses of the Law concerning volunteering as well as the need for it to be amended. Since the Law has just started to be applied, the first dilemmas and criticism concerning certain solutions come from those who have, so far, been dealing with volunteerism in different ways, such are non-governmental organizations. Certain lapses could be noted by asking the question whether the issued Law is in coherence with the relevant international documents, as well as by analysing and comparing certain resolutions with the resolutions acquired by some other countries, e.g. the Republic of Croatia.

Key words: long-term volunteering, short-term volunteering, volunteer, volunteering coordinator, volunteering beneficiary, volunteering contract.